

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ.

Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ παρελθόντος ἰουνίου ἐπανηγυρίσθη ἐν Παρίσις ἡ ἐκατονταετηρίς τοῦ θανάτου τοῦ Βολταίρου. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον ἐκλεκτῆς ὁμηγύρεως τὸν ἐπόμενον λόγον, ἀντάξιον ἀληθῶς τοῦ τε ἀνδρὸς ὑπὲρ οὗ ἤγετο ἡ ἐορτὴ, καὶ τοῦ ἀπαγγέλαντος αὐτὸν διασήμευ ποιητοῦ.

Ἐκατὸν σήμερον πληροῦνται ἔτη ἀπ' οὗ ἀπεθνήσκειν εἷς ἀνὴρ. Ἀπέθνησκεν ἀθάνατος, ἐτελεύτα πλήρης ἡμερῶν, πλήρης ἔργων, πλήρης τῆς ἀγλαότητος καὶ φρονηματικῆς εὐθύνης, τῆς εὐθύνης τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως παραινείσεως καὶ παλιννοθεύσεως. Ἐτελεύτα κατ' ἄρχας ὑπὸ τοῦ παρελθόντος καὶ εὐλογητὸς ὑπὸ τοῦ μέλλοντος, οὗτοι δὲ, κύριοι, οἱ δύο ὑπέρτατοι κῆποι τῆς δόξης. Παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον αὐτοῦ κλίνην εἶχεν ἀπ' ἐνὸς τὴν ἐπευφημίαν τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἐπιγιγνομένων, ἀπ' ἑτέρου δὲ τὸν θρίαμβον τῶν συριγμῶν καὶ τοῦ μίσους, οὗ ἀνεγείρει τὸ ἀμείλικτον παρελθὼν εἰς πάντας τοὺς πολέμους αὐτό. Ἦτο πλέον ἢ ἄνθρωπος· ἦτο αἰὼν· εἶχεν ἐνασκήσει λειτουργίαν καὶ ἐκπληρώσει ἀποστολήν· εἶχε προδήλως ἐκλαγῇ δι' ὅπερ ἐπετέλεσεν ἔργον ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης θελήσεως, ἥτις τοιοῦτον προφανῶς ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς νόμοις τῆς φύσεως. Τὰ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη ἄπερ ἐβίω ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος κατέχουσι τὸ διάλειμμα, ὅπερ χωρίζει τὴν μοναρχίαν ἐν τῷ κολοφῶνι αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὑποφωσκούσης ἐπαναστάσεως. Ἐβασίλευεν ἐτι Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', ὅτε ἐγεννήθη, ἐβασίλευεν ἤδη Λουδοβίκος ὁ ΙΣ', ὅτε ἀπέθανεν, εἰς τρόπον ὥστε τῇμὲν κοιτίδι αὐτοῦ ἐφώτισαν αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ μεγάλου θρόνου, τὸν δὲ κρέβατον αὐτοῦ αἱ πρῶται αὐγαὶ τῆς μεγάλης ἀθύσου (Χειροκροτήρεις). Πρὶν ἢ προχωρήσωμεν, συνεννοηθῶμεν, κύριοι, περὶ τῆς λέξεως ἀθύσου· ὑπάρχουσι καλὰ ἄδυτοι, εἰπὶ δ' ἐκεῖνα· εἰς δὲ τὸ κακὸν κατακρημνίζεται (Εὐγε!) Κύριοι, ἀφοῦ διεκόπη, ἐπιτρέφατέ μοι νὰ συμπληρώσω τὴν ἰδέαν μου· οὐδεὶς ἀτύματος ἢ νοσηρὸς λόγος ἀπαγγελλήσεται ἐνταῦθα· πᾶρεσμεν ὥδε, ὅπως τὴν πρόοδον διαθεσθαιώσωμεν, ὅπως ἀγγείλωμεν τοῖς φιλοσόφοις τὴν λήξιν τῶν εὐεργετημάτων τῆς φιλοσοφίας, ὅπως φέρωμεν εἰς τὸν ΙΙΙ' αἰῶνα τὴν μαρτυρίαν τοῦ ΙΘ', ὅπως τιμήσωμεν τοὺς μεγαθύμους ἀθλητὰς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς δοῦλους, ὅπως ὑμνήσωμεν τὴν εὐγενῆ προσπάθειαν τῶν λαῶν, τὴν βιομηχανίαν,

τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἀνδρείαν ἐπὶ τὰ πρόσω πορεῖαν, τὴν ἐργασίαν, ὅπως στερεώσωμεν τὴν ἀνθρωπίνην σύμπνοιν, ὅπως δοξάσωμεν ἐν λόγῳ τὴν εἰρήνην, τὴν ὑψηλὴν ταύτην παγκόσμιον θέλησιν. Ἡ ἀρετὴ τοῦ πολιτισμοῦ ἐστὶν ἡ εἰρήνη, ἡ δὲ πόλεμος τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ. Πᾶρεσμεν ὥδε κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην στιγμὴν, κατὰ τὴν πάνδημον ταύτην ὥραν, ὅπως ὑποκλινόμενοι θρησκευτικῶς πρὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, εἰπώμεν τῷ κόσμῳ, ὅστις ἀκούει τῆς Γαλλίας, τάδε· «Μία μόνη ὑπάρχει δύναμις, ἡ συνειδήσεις ὑπηρετοῦσα τῷ δικαίῳ, μία δὲ μόνη δοξᾷ ὁ νοῦς, ὑπηρετῶν τῇ ἀληθείᾳ».

Τούτων ῥηθέντων, ἐξακολουθῶ.

Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, κύριοι, τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα ἦν τοιόνδε.

Κάτω ὁ λαὸς ὑπεράνω τοῦ λαοῦ ἡ θρησκεία ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ τοῦ κλήρου, καὶ παρὰ τὴν θρησκείαν ἡ δικαιοσύνη, ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ τοῦ δικαστικοῦ σώματος.

Τί δὲ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἦν ὁ λαός; Ἡ ἀμαθία. Τί ἡ θρησκεία; Ἡ μεταλλοθρησκεία. Τί ἡ δικαιοσύνη; Ἡ ἀδικία.

Ὑπερδύνω ἄρα γε τὸ μέτρον ἐν τοῖς λόγοις μου; Ὑμεῖς περὶ τούτου κρίνατε. Δύο μόνον ἄρκεσθῶ παρατιθεῖς γεγονότα, ἀλλ' ἀποφασιστικά.

Τὴν 13 ὁκτωβρίου 1761 εὐρίσκεται ἐν Τολώσῃ ἐν τῇ κάτω αἰθούσῃ μιᾶς οἰκίας εἷς νεανίσκος ἀπηγχοτισμένος. Ὁ ὄχλος συντράσσεται· ὁ κλῆρος κεραυνολεῖ· τὸ δικαστικὸν σῶμα ἀνακρίνει. Τὸ πρᾶγμα ἦν αὐτοχειρία, ἀλλὰ παρίσταται δολοφονία. Πρὸς τί συμφέρον; Πρὸς τὸ τῆς θρησκείας. Καὶ τίς κατηγορεῖται; Ὁ πατήρ. Ἦτον Οὐγενῶτος καὶ ἠθέλησε νὰ παρακωλύτῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ γείνη καθολικός. Ὑπάρχει τὸ ἠθικῶς τερατῶδες καὶ τὸ ὕλικῶς ἀδύνατον. Ἀδιάφορον. Ὁ πατήρ ἐκεῖνος ἐφόνευσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ γέρον ἐκεῖνος ἐκρέμασε τὸν νεανίαν. Ἡ δικαιοσύνη ἐργάζεται καὶ ἰδοὺ ἡ λύσις. Τὴν 9 μαρτίου 1762 λευκόθρις ἀνὴρ, ὁ Ἰωάννης Κάλας, φέρεται εἰς δημοσίαν πλατεῖαν, ἀπογοιμουῖται, ἐκτείνεται ἐπὶ τροχοῦ, ἔχων τὰ μέλη δεδεμένα ἐν ἐκκλίσει, τὴν κεφαλὴν ἐκκρεμῇ. Τρεῖς ἄνδρες ἵστανται ἐπὶ τοῦ ἐκκρίματος, εἰς συνέδρον ἐνόματι Λαβιδ, ἐπιστατῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας, εἰς ἱερεὺς, κρατῶν σταυρὸν, καὶ ὁ δήμιος μετὰ χεῖρας ἔχων σιδηροὺν μοσχλόν. Τὸ θῦμα καταπεπληγμένον καὶ περιδεὲς δὲν βλέπει τὸν ἱερέα καὶ ἀτελεῖται τὸν δήμιον· αἶρει ὁ δήμιος τὸν σιδηροὺν μοσχλόν καὶ συντρίβει αὐτοῦ ἓνα βραχίονα. Τὸ θῦμα ὀρούεται καὶ λιποθυμεῖ· ὁ σύνε-

δρος προθυμεῖται, δίδουσιν ἔλκτα πρὸς εἰσπνοὴν εἰς τὸν καταδεδικασμένον καὶ συνέρχεται. Νέος τότε κτύπος μογλοῦ, νέα ὠρυγή· ὁ Κάλας λιποθυμεῖ· συνέρχεται καὶ αὐθις καὶ ὁ δῆμιος ἐπαναλαμβάνει τὸ ἔργον. Καὶ ἐπειδὴ ἕκαστον μέρος θέον νὰ συντριβῇ εἰς δύο μέρη καὶ δύο λαμβάνει πληγὰς, ἀπαρτίζεται σύνολον ὁκτὼ μαρτυρίων. Μετὰ τὴν ὁγδόην λιποθυμίαν ὁ ἱερεὺς προσφέρει αὐτῷ τὸν σταυρὸν εἰς προσκύνησιν. Ὁ Κάλας ἀποστρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ ὁ δῆμιος δίδει αὐτῇ τὸν θανάσιμον κτύπον, συντρίβει ταυτέστι τὸ στῆθος αὐτοῦ διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ σιδηροῦ αὐτοῦ μογλοῦ. Οὕτως ἐξέπνευσεν ὁ Ἰωάννης Κάλας. Τοῦτο διήρκεσε δύο ὥρας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατεδείχθη προφανῶς ἡ αὐτοχειρία. Ἀλλὰ μία δολοφονία διεπράχθη. Ὑπὸ τίνος; Ὑπὸ τῶν δεκαστῶν (ζωηρὰ αἰσθησις, χειροκροτήσεις).

Ἄλλοτερον γεγονός. Μετὰ τὸν γέροντα ὁ νεανίας. Τρία βραδύτερον ἔτη τῷ 1765 ἐν Ἀδεβίλῃ τὴν ἐπιούσαν ἀελλώδους νυκτὸς εὐρίσκεται κατὰ γῆς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου γεφύρας, παμπάλαιος σκυληρόθρωπος ἑὸς σταυρὸς, ὅστις ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἦν κεκολλημένος ἐπὶ τοῦ θωρακίου αὐτῆς. Τίς τὸν σταυρὸν τοῦτον ἔρριψε κατὰ γῆς; Τίς τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην διέπραξεν; Ἀγνωστον. Ἰσως διαβόητος· ἴσως ὁ ἀνεμος. Τίς εἶναι ὁ ἐνοχος; Ὁ ἐπίσκοπος Ἀμβιανὸς ἐκδίδωσι παραινετήριον. Παραινετήριον δὲ ἐστὶ διαταγή εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς, ἐπὶ ποινῇ καλῶσεως εἰπεῖν ὅτι γινώσκουσιν ἢ νομίζουσι γινώσκειν περὶ τοῦ δαίνος ἢ δαίνος γεγονότος· φονικὴ ἐπιταγὴ τοῦ φανατισμοῦ εἰς τὴν ἀμάθειαν. Τὸ παραινετήριον τοῦ ἐπισκόπου Ἀμβιανὸς ἐνεργεῖ, ἡ ἐπίτασις τῶν ὄλων λαμβάνει τὰς διατάξεις τῆς καταγγελίας.

Ἡ δικαιοσύνη ἀνακαλύπτει ἢ νομίζει ὅτι ἀνακαλύπτει ὅτι τὴν νύκτα καθ' ἣν ὁ σταυρὸς ἐρρίφθη κατὰ γῆς, δύο ἀξιωματικοί, καλούμενοι ὁ μὲν Λαβάρ, ὁ δὲ Ἑταλόνδ διήλθον ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς Ἀδεβίλῃς, ὅτι ἦσαν οἰνοβαρεῖς καὶ ὅτι· ἔβαλον στρατιωτικὸν ἄσμα. Δικαστήριον ἦν τὸ στρατηγεῖον τῆς Ἀδεβίλῃς. Τὸ στρατηγεῖον τῆς Ἀδεβίλῃς ἦν ἀντάξιον τῶν συνέδρων τῆς Τολώσσης. Δὲν ἦτο ὀλιγώτερον δίκαιον. Ἐκδίδονται δύο ἐντάλματα συλλήψεως. Ὁ Ἑταλόνδ διαφεύγει, ὁ Λαβάρ συλλαμβάνεται. Παραδόνθεις εἰς τὴν δικαστικὴν ἀνάκρισιν ἀρνεῖται ὅτι διήλθεν ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἀλλ' ὁμολογεῖ ὅτι ἔβαλε τὸ ἄσμα. Τὸ στρατηγεῖον τῆς Ἀδεβίλῃς καταδικάζει αὐτόν, καὶ ποιεῖται ἔρεσιν εἰς τὸ κοινοβούλιον τῶν Παρισίων. Ἀπάγεται εἰς Παρίσιον, ἡ ἀπόφασις εὐρίσκεται καλὴ καὶ ἐπικυροῦται. Ἐπὶ ἀνάγεται εἰς Ἀδεβίλῃν δέσμιος.

Συντέμνω τὴν ἀρήγησιν. Ἡ τερατώδης ὥρα ἐπέρχεται. Ὑποβάλλεται πρῶτον ὁ ἱππότης Λαβάρ εἰς τὰ τακτικά καὶ ἔκτακτα βασιανστήρια, ὅπως ὁμολογήσῃ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ. Συνενόχους τίνος πράξεως; Ὅτι διήλθον ἐπὶ γεφύρας καὶ ἔβαλον ἐν ἄσμα. Συντρίβεται αὐτοῦ ἐν γόνυ ἐν τῷ βασιανστηρίῳ. Εἰς πνευματικὸς τοὺς κριγμοὺς ἀκούσιν τῶν ὁστῶν λιποθυμεῖ. Τὴν ἐπιούσαν, 5 ἰουλίου 1766, σύρεται ὁ Λαβάρ εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τῆς Ἀδεβίλῃς. Λάμπει ἐκεῖ ἡ φλεγόμενη κάμινος. Ἀναγινώσκειται τῷ Λαβάρ ἡ ἀπόφασις, ἔπειτα κόπτεται αὐτοῦ ἡ πυγμή, ἔπειτα ἀποσπᾶται αὐτοῦ ἡ γλῶσσα διὰ σιδηρᾶς λαβίδος, ἔπειτα κατὰ χάριν τέμνεται αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ καὶ ρίπτεται εἰς τὴν πυράν. Οὕτως ἀπέθανεν ὁ ἱππότης Λαβάρ· ἦν δὲ ἐννεακαιδεκῆτης (Μακρὰ καὶ βραβεῖα αἰσθησις).

Τότε, ὦ Βολταῖρε, φρίκης ἔβαλες κραυγὴν, καὶ τοῦτο ἔσται σου τὸ αἰώνιον κλέος (Ἐπανελημμένοι χειροκροτήσεις). Τότε ἐπεχείρησας τὴν τρομερὰν τοῦ παρελθόντος δίκαν, συνηγόρησας κατὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν τεράτων ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἐκέρδησας τὴν νίκην. Μεγάθυμος ἄνερ, ἔσο ἐς αἰὲν εὐλογητός! (Νέαι χειροκροτήσεις).

Κύριοι, τὰ φρικαλέα γεγονότα, ἅπερ ὑπέμνησα, ἐπετελοῦντο ἐν μέσῳ κοινωνίας πεπολιτισμένης· φαιδρὸς καὶ εὐθυμὸς ἦτο ὁ βίος, ἔτρεχον οἱ ἄνθρωποι ἄνω καὶ κάτω, οὐδεὶς ἐθεώρει ὑπεράνω ἢ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἡ ἀδιαφορία ἀνελύετο εἰς ἀκηδεῖαν· χαριέστατοι ποιηταὶ ὁ Σαίντ-Ἀλλέρ, ὁ Βοῦρλερ, ὁ Ζεντίλ Βερνάρ, ἐποίουν κομφοτάτους στίχους· πλήρης ἑορτῶν ἦν ἡ αὐλὴ, αἱ Βερσαλλεῖς ἤκτονοδούλουν, οἱ Παρίσιοι ἦσαν ἐν ἀμαθείᾳ· καὶ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐκ θρησκευτικῆς θρηωδίας οἱ δικασταὶ καταδίκάζον ἕνα γέροντα νὰ ἐκπνεύσῃ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, καὶ οἱ ἱερεῖς ἀπέσπουν ἀπὸ ἐνὸς παιδὸς τὴν γλῶσσαν δι' ἐν ἄσμα.

Ἀπέναντι τῆς ἐπιπολαίου καὶ πενθήμου ἐκείνης κοινωνίας ὁ Βολταῖρος μόνος ἔχων ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας ταύτας τὰς δυνάμεις συνηνωμένας, τὴν αὐλὴν, τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν πλουτοκρατίαν· τὴν δυνάμιν ἐκείνην τὴν μὴ ἔχουσαν συνείδησιν ἑαυτῆς, τὸ τυρλὸν πλῆθος· τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο δικαστικὸν σῶμα, τὸ τοσοῦτο μὲν εἰς τοὺς ὑπηρετοὺς βαρὺ, τοσοῦτο δὲ εἰς τὸν δεσπότην πευθύνον, τὸ κατασυντρίβον καὶ κολακεῦον, τὸ γονυκλινὲς ἐπὶ τοῦ λαοῦ πρὸ τοῦ βασιλέως (Εὐχαί!) τὸν κληρὸν ἐκεῖνον, ἀπαίσιον κρᾶμα ὑποκρισίας καὶ φανατισμοῦ· ὁ Βολταῖρος μόνος, ἐπαναλαμβάνων λέγων, ἐκέρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ

συνασπισμοῦ ἐκείνου πασῶν τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν, κατὰ τοῦ πελωρίου καὶ τρομεροῦ ἐκείνου κόσμου καὶ ἀπεδέξατο τὴν μάχην. Καὶ πᾶν ἦτο τὸ ὄπλον αὐτοῦ; Ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει τὴν ἐλαφρότητα τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κεραυνοῦ. Μία γραφίς (Χειροκροτήσεις). Διὰ τοῦ ὄπλου τούτου ἐπολέμησε, διὰ τοῦ ὄπλου τούτου ἐνίκησε. Κύριοι, προσταγορεύωμεν τὴν μνῆμην ταύτην.

Ὁ Βολταῖρος ἐνίκησεν· ὁ Βολταῖρος ἐποίησε τὸν ἀκτινοβόλον πόλεμον, τὸν πόλεμον τοῦ ἐνὸς κατὰ πάντων, τὸν μέγαν τουτέστι πόλεμον· τὸν πόλεμον τῆς διανοίας κατὰ τῆς ὕλης, τὸν πόλεμον τοῦ λόγου κατὰ τῆς προλήψεως, τὸν πόλεμον τοῦ δικαίου κατὰ τοῦ ἀδίκου, τὸν πόλεμον ὑπὲρ τοῦ δυναστευομένου κατὰ τοῦ δυνάστου, τὸν πόλεμον τῆς ἀγνότητος, τὸν πόλεμον τῆς πρᾶότητος. Ἔσχε τὸ φίλτρον γυναικὸς καὶ τὴν ὀργὴν ἥρωος. Ὑπῆρξε μέγας νοῦς καὶ εὐρεῖα καρδιά (Εὐγε!).

Ἐνίκησε τὸν παλαιὸν κώδικα καὶ τὸ παλαιὸν δόγμα. Ἐνίκησε τὸν τιμαριώτην δεσπότην, τὸν γοθτικὸν δικαστὴν, τὸν ῥωμαῖον ἱερέα. Ἀνύψωσε τὸν ὄχλον εἰς τὸ ἀξίωμα λαοῦ. Ἐδίδαξεν, εἰρήνευσεν, ἐξεπολίτευσεν. Ἡγωνίσατο ὑπὲρ τοῦ Σαρβέν καὶ τοῦ Μονδαλῦ, ὡς ὑπὲρ τοῦ Κάλα καὶ τοῦ Λαβάρ. Ἀπιδέχτο πάσας τὰς ἀπειλὰς, πάσας τὰς ὕβρεις, πάντας τοὺς διωγμοὺς, τὴν ἐξορίαν. Ὑπῆρξεν ἀκάματος καὶ ἀκλόνητος, ἐνίκησε τὴν βίαν διὰ τοῦ μειδιάματος, τὸν δεσποτισμὸν διὰ τοῦ σαρκασμοῦ, τὸ ἀλάθητον διὰ τῆς εἰρωνείας, τὴν ἐπιμονὴν διὰ τῆς καρτερίας, τὴν ἀμάθειαν διὰ τῆς ἀληθείας.

Ἀπήγγειλα ἤδη μίαν λέξιν, τὸ μειδιάμα· ἵσταμαι εἰς ταύτην.

Τὸ μειδιάμα ἐστὶν ὁ Βολταῖρος. Εἰπώμεν τοῦτο, κύριοι, διότι ἡ κατεύνασις εἶναι τὸ μέγα μέρος τοῦ φιλοσόφου, ἐν δὲ τῷ Βολταίρῳ ἡ ἰσορροπία ἐπὶ τέλους ἀποκαθίσταται πάντοτε. Οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾔναι ἡ δικαία αὐτοῦ ὀργή, παύρεται, καὶ ὁ ὀργίλος Βολταῖρος ὑποχωρεῖ πάντοτε εἰς τὸν ἡρεμικὸν Βολταῖρον. Τότε ἐν τῷ βῆθεϊ ἐκείνῳ ὄμματι ἐπιφαίνεται τὸ μειδιάμα.

Τὸ μειδιάμα τοῦτό ἐστιν ἡ σοφία· τὸ μειδιάμα τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω λέγων, ἐστὶν ὁ Βολταῖρος. Τὸ μειδιάμα τοῦτο βᾶναι ἐνίοτε μέχρι γέλωτος, ἀλλὰ μετριάξει αὐτὸν ἡ φιλοσοφικὴ μελαγχολία. Εἰρωνικὸν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, θωπευτικὸν πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, πτοεῖ τὸν δυνάστην καὶ ἐνθαρρύνει τὸν δυναστευόμενον· ἔχει κατὰ τῶν μεγάλων τὸν χλευασμὸν, ὑπὲρ τῶν μικρῶν τὸν οἶκτον. Ἄ! συγκινησάτω ἡμᾶς τὸ μει-

διάμα τοῦτο. Ἀνέμψεις ἀπηύγασεν ἥρως. Ἐφώτισε τὸ ἀληθές, τὸ δίκαιον, τὸ ἀγαθὸν καὶ ὅ,τι χρηστὸν ὑπάρχει ἐν τῷ ὠφελίμῳ· ἐφώτισε τὸ ἐσωτερικὸν τῶν δεισιδαιμονικῶν· καλὸν τὸ νὰ βλέπωνται αἱ ἀσχημαίαι καὶ κατεβαῖεν αὐτάς. Φωταυγὴς ὢν, ἐγένετο γόνιμος.

Ἡ νέα κοινωνία, ὁ πόθος τῆς ἰσότητος καὶ τῆς παρχωρήσεως, ἡ ἐνάρξις τῆς ἀδελφότητος, ἡ ἀποκαλουμένη ἀνεξιθρισκαία, ἡ ἀμοιβαία καλὴ θέλησις, ἡ ἀναλογία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν δικαίων, ὁ λόγος ἀναγνωριζόμενος ὡς ὑπέρτατος νόμος, ἡ ἐξάλειψις τῶν προλήψεων καὶ τῶν προκαταλήψεων, ἡ γαλήνη τῶν ψυχῶν, τὸ πνεῦμα τῆς συνεννόησεως καὶ τῆς συγγνώμης, ἡ ἀρμονία, ἡ εἰρήνη, ταῦτα τὰ ἐξελθόντα ἐκ τοῦ μεγάλου ἐκείνου μειδιάματος.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὴν προσεχῇ βεβαίως, καθ' ἣν ἀναγνωρισθήσεται ἡ ταυτότης τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπεικειάς, καθ' ἣν ἀνακηρυχθήσεται ἡ ἀμνηστία, ἐκεῖ ἐπάνω ἐν ταῖς ἄστροις, διαβεβαιῶ τοῦτο, ὁ Βολταῖρος θὰ μειδιάσῃ (Ἐπανειλημμένοι χειροκροτήσεις).

Ὑπάρχει, κύριοι, μεταξὺ δύο ὑπηρετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, οἵτινες ἐπεράνησαν ἐν διαλείμματι χιλίων ὀκτακοσίων ἐτῶν, μυστηριώδης τις σχέσις.

Καταπολέμησις τοῦ φαρισαϊσμοῦ, ἀποκάλυψις τῶν ἀπατεώνων, κατασύντριψις τῆς τυραννίας, τῆς ἀρπαγῆς, τῆς προλήψεως, τοῦ ψεύδους, τῆς δεισιδαιμονίας, κατάλυσις τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιφυλάξει ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ, ἥτοι ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀληθοῦς ἀντὶ τοῦ ψευδοῦς, προσβολὴ κατὰ τῆς ἀγρίας δικαιοσύνης, προσβολὴ κατὰ τοῦ αἰμοχαροῦς ἱερατείου, μαστιγώσεις καὶ ἐκδῶξις τῶν πωλητῶν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, ἀπαίτησις τῆς κληρονομίας τῶν ἀποκλήρων, προστασία τῶν ἀδυνάτων, τῶν πτωχῶν, τῶν πασχόντων, τῶν βεβαρημένων, πάλιν ὑπὲρ τῶν διωκομένων καὶ πιεζομένων· τοιοῦτος ὁ πόλεμος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τίς δὲ ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸν πόλεμον τοῦτον ποιήσας; Ὁ Βολταῖρος (Εὐγε!).

Τὸ εὐαγγελικὸν ἔργον ὡς συμπλήρωμα ἔχει τὸ φιλοσοφικὸν ἔργον· τὸ πνεῦμα τῆς πρᾶότητος ἤρξατο, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνοχῆς ἐσυνέχισεν· εἰπώμεν τοῦτο μετ' αἰσθήματος βαθέως σεβασμοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ἐκλαυσεν, ὁ Βολταῖρος ἐμειδίασεν, ἐκ δὲ τοῦ θείου τούτου ὀκρυῦς καὶ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου τούτου μειδιάματος ἐσχηματίσθη τὸ ἥδὺ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ (Παρατεταμέναι χειροκροτήσεις). Ἀλλ' ὁ Βολταῖρος ἐμειδίασε πάντοτε; Οὐχί. Πολλάκις ἠγανάκτησεν, ὡς τοῦτο εἶδετε ἐν ταῖς πρώτοις ἡμῶν λόγοις. Βεβαίως, κύριοι, τὸ μέτρον, ἡ ἐπιφύλαξις, ἡ ἀναλογία εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος τοῦ λόγου. Εἴποι τις ἂν ὅτι ἡ μει-

τριότης εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ φιλοσόφου. Προσπάθεια τοῦ σοφοῦ ὀφείλει εἶναι τὸ συμπυκνῶσαι ἐν γαλήνῳ τινὲ βεβαιότητι πάντα τὰ ὡς ἐγγιστα, ἐξ ὧν ἡ φιλοσοφία ἀπαρτίζεται. Ἀλλὰ κατὰ τινὰς ὥρας τὸ πάθος τοῦ ἀληθοῦς ἐκρήγνυται ἰσχυρὸν καὶ σφοδρὸν καὶ εἶναι ἐν τῷ δικαίῳ αὐτοῦ, ὡς οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι οἱ ἐξυγιάζοντες. Οὐδέποτε, ἐπιμένω λέγων, οὐδεὶς σοφὸς θὰ κλονήσῃ τὰ δύο σεπτὰ ἐκεῖνα εἰρήσιμα τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐλπίδα, καὶ πάντες θὰ πέθωνται τὸν δικαστὴν, εἰάν ᾔναι ἐνσάρκωσις τῆς δικαιοσύνης, καὶ πάντες θὰ γεραίρωσι τὸν ἱερέα, εἰάν ἐκπροσωπῇ τὴν ἐλπίδα. Ἀλλ' εἰάν ἡ δικαιοσύνη καλῇται βασιανιστήριον, εἰάν ἡ Ἐκκλησία καλῇται Ἱερὰ Ἐξέτασις, τότε ἡ ἀνθρωπότης προσβλέπουσα εἰς ταύτας λέγει τῷ δικαστῇ· Δὲν θέλω τὸ ὄγμῳ σου· λέγει τῷ ἱερεῖ· Δὲν θέλω τὴν πυράν σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸν ἄδην σου ἐν οὐρανῷ (Ζωηρὰ αἰσθήσις, παρατεταμέναι χειροκροτήσεις). Τότε πλήρης ὀργῆς ὁ φιλόσοφος ἀνορθοῦται καὶ καταγγέλλει τὸν δικαστὴν εἰς τὴν δικαιοσύνην, καὶ καταγγέλλει τὸν ἱερέα εἰς τὸν Θεόν (Αἱ χειροκροτήσεις διπλασιάζονται). Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Βολταῖρος, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι μέγας.

Καὶ τί μὲν ἦτο ὁ Βολταῖρος εἶπον· ἐρῶ δὲ νῦν τί ἦτο ὁ αἰὼν αὐτοῦ. Κύριοι, οἱ μεγάλοι ἄνδρες σπκνίως εἰσὶ μόνοι. Τὰ μεγάλα δένδρα φαίνονται μεῖζονα ὅταν ὑπέρκηνται δάτους. Τὸ δάτος τοῦτο τῶν νόων περὶ τὸν Βολταῖρόν ἐστιν ὁ ὀκτωκαιδέκατος αἰὼν. Μεταξὺ τῶν νόων τούτων ὑπάρχουσι κορυφαί, οἷαι ὁ Μοντεσκιῶ, ὁ Βυρρῶν, ὁ Βωιμαρσαί, καὶ δύο μεταξὺ ἄλλων, αἱ ὕψισται μετὰ τὸν Βολταῖρον, ὁ Ρουσσῶ καὶ ὁ Διδερώτος. Οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐδίδασκαν τοὺς ἀνθρώπους σκέπτεσθαι. Τὸ καλῶς σκέπτεσθαι ἄγει εἰς τὸ καλῶς πράττειν καὶ ἡ ἀκρίβεια ἐν τῇ διανοίᾳ ἀποδίδει δικαιοσύνην ἐν τῇ καρδίᾳ. Οἱ ἐργάται οὗτοι τῆς προόδου εἰργάσθησαν λυσιτελῶς. Ὁ Βυρρῶν ἐθεμελίωσε τὴν φυσιογνωσίαν, ὁ Βωιμαρσαί εὗρε πέραν τοῦ Μολλιέρου κωμωδίαν ἄγνωστον, σχεδὸν τὴν κοινωνικὴν κωμωδίαν. Ὁ Μοντεσκιῶ ἐποίησατο ἐν τῷ νόμῳ ἀνασκαφὰς τοσοῦτο βαθείας, ὥστε κατωρθίωσε νὰ ἐκχώσῃ τὸ δίκαιον. Περὶ δὲ τοῦ Ρουσσῶ καὶ τοῦ Διδερώτου ἀπαγγελλόμεν ἰδίᾳ τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα. Ὁ Διδερώτος, εὗρεῖα πολυπράγμων διάνοις, τρυφερὰ δικαιοδύτης καρδία, ἠθέλησε νὰ δώσῃ βεβαίους ὁρισμοὺς εἰς τὰς ἀληθεῖς ἰδέας, καὶ ἐδημιούργησε τὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν· ὁ Ρουσσῶ παρέσχε τῇ γυναικὶ θαυμασίαν ὑπηρεσίαν, συνεπλήρωσε τὴν μητέρα διὰ τῆς τροφῆς, ἐθῆκε πλησίον ἀλλήλων τὰς δύο ταύτας μεγαλειότητας τοῦ λίκνου· ὁ Ρουσσῶ εὐγλωττος καὶ παθητικὸς

συγγραφεὺς, βαθὺς ῥητορικὸς βεβηκστὴς, πολλάκις ἐμάντευσε καὶ ἀνεκέρυξε τὴν πολιτικὴν ἀλήθειαν· τὸ ἰδανικὸν αὐτοῦ συνορεύει μετὰ τοῦ πραγματικοῦ· ἔσχε τὴν δόξαν, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐν Γαλλίᾳ ἀπεκάλεσεν ἑαυτὸν πολίτην· ἐν τῷ Ρουσσῶ πάλλει ἡ ἀστυκὴ φλέψ· τὸ πάλλον ἐν τῷ Βολταίρῳ ἐστὶν ἡ παγκόσμιος φλέψ· δύνασαι εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸν γόνιμον ἐκεῖνον ὀκτωκαιδέκατον αἰῶνα, ὁ μὲν Ρουσσῶ ἐκπροσωπεῖ τὸν λαόν, ὁ δὲ Βολταῖρος, ἔτι εὐρύτερον, τὸν ἄνθρωπον. Ὡχοντο μὲν οἱ στιβαροὶ ἐκεῖνοι συγγραφεῖς, ἀλλ' ἄφῃκαν ἡμῖν τὴν ψυχὴν αὐτῶν, τὴν ἐπανάστασιν (Χειροκροτήσεις).

Ναί· ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶναι ἡ ψυχὴ αὐτῶν, εἶναι ἡ ἀκτινοβολία αὐτῶν ἀπόρροια. Ἐξ αὐτῶν προέρχεται πανταχοῦ εὐρίσκωμεν αὐτοὺς ἐν τῇ εὐλογημένῃ καὶ θεσπεσίᾳ ἐκείνῃ καταστροφῇ, ἣτις ἐκλείσσει τὸ παρελθόν καὶ ἡνοίξει τὸ μέλλον. Ἐν τῇ διαφανείᾳ ἐκείνῃ τῇ ἰδιαζούτῃ εἰς τὰς ἐπαναστάσεις, ἐν ᾗ διὰ μέσου τῶν αἰτίων ὑποφαίνονται τὰ ἀποτελέσματα, καὶ διὰ μέσου τοῦ πρώτου διαγράμματος τὸ δεύτερον βλέπομεν ὀπισθεν τοῦ Διδερώτου τὸν Δάντωνα, ὀπισθεν τοῦ Ρουσσῶ τὸν Ροβεσπιέρον καὶ ὀπισθεν τοῦ Βολταίρου τὸν Μιραβώ. Ἐκεῖνοι ἐποίησαν τούτους.

Κύριοι, τὸ συγκεκριμένον ἐποχὰς ἐν ὀνόμασιν ἀνθρώπων, τὸ ὀνομάζειν αἰῶνας, τὸ καθιστάναι αὐτοὺς ἀνθρώπινα οἶονεῖ πρότωπα, τρισὶ μόνον ἐδόθη λαοῖς, τῇ Ἑλλάδι, τῇ Ἰταλίᾳ, τῇ Γαλλίᾳ. Λέγομεν ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους, ὁ αἰὼν τοῦ Αὐγούστου, ὁ αἰὼν Λέοντος τοῦ Γ', ὁ αἰὼν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ὁ αἰὼν τοῦ Βολταίρου. Αἱ προσωνομαίαι αὗται μεγάλην ἔχουσι τὴν σημασίαν. Τὸ προνόμιον τοῦτο, τὸ διδόναι ὀνόματα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀποκλειστικῶς ἰδιάζον τῇ Ἑλλάδι, τῇ Ἰταλίᾳ, τῇ Γαλλίᾳ, τὸ ὑψιστόν ἐστι τοῦ πολιτισμοῦ σημεῖον. Μέχρι Βολταίρου τὰ ὀνόματα ταῦτά εἰσιν ἀρχηγῶν κρατῶν. Ὁ Βολταῖρός ἐστι πλέον ἢ ἀρχηγὸς κράτους, εἶναι ἀρχηγὸς ἰδεῶν. Ἐν τῷ Βολταίρῳ νέος ἄρχεται κύκλος. Κατανοεῖς ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ ὑψηλὴ κυβερνῶσα τὸ ἀνθρώπινον γένος δύναμις ἐστὶ ἡ ἰδέα. Ὁ πολιτισμὸς, ὑπέκων εἰς τὴν δύναμιν, θὰ ὑπέκῃ νῦν εἰς τὸ ἰδανικόν. Τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ ξίφος συντριβόμενα ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῆς ἀκτίνος· ταῦτόν εἰπεῖν ἡ εἰσυσία μεταμορφοῦται εἰς ἐλευθερίαν. Οὐδεμία ἄλλη ὑπάρχει πλέον κυριότης ἢ ὁ νόμος διὰ τὸν λαόν καὶ ἡ συνειδήσις διὰ τὸ ἄτομον. Αἱ ἑκάστον ἡμῶν, αἱ δύο ἀπόψεις τῆς προόδου σαφῶς καθορῶνται, εἰς δὲ αὗτα· ἐνασκαῖν τὸ δίκαιον, ἥτοι εἶναι ἄνθρωπον, ἐπιτελεῖν τὸ καθήκον, ἥτοι εἶναι πολίτην.

Τοιαύτη ἡ σημασία τῶν λέξεων. Αἰὼν τοῦ Βολταίρου· τοιαύτη ἡ ἔννοια τοῦ μεγίστου ἐκείνου γεγονότος, τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Οἱ προηγηθέντες τοῦ ὀκτωκαιδέκατου δύο ἀξιωματικόντες αἰῶνες εἶχον παρσκευάσει αὐτόν. Ὁ Ῥαβελᾶτος ἐνουθέτησε τὴν βασιλείαν ἐν τῷ Γαργαντούα, ὁ Μολιέρος ἐνουθέτησε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ Ταρτούφω. Τὸ κατὰ τῆς βίας μῖσος καὶ τὸ πρὸς τὸ δίκαιον σέβας καταφανῆ εἰσι παρὰ ταῖς δύο ἀγλααῖς ἐκείναις διανοαῖς.

Ὁ λέγων σήμερον· Ἡ ἰσχὺς κρατεῖ τοῦ δικαίου, ποιεῖται πρᾶξιν μεσαιωνικὴν καὶ θυμὸν τοῖς ἀνθρώποις τρικλῶσις ἔτη ὀπίσω (Ἐπανελημμένοι χειροκροτήσεις).

Κύριοι, ὁ ἐννεακαιδέκατος αἰὼν δοῦναι τὸν ὀκτωκαιδέκατον. Οὗτος προτείνει, ἐκείνος συμπεραίνει. Καὶ ὁ τελευταῖός μου λόγος ἐστὶ ἡ ἡρεμος μὲν ἀλλ' ἀκαμπτος βεβαίωσις τῆς προόδου.

Οἱ καιροὶ ἐπῆλθον. Τὸ δίκαιον εὔρε τὸν τύπον αὐτοῦ, τὴν ἀνθρωπίνην συσπασίαν.

Σήμερον ἡ δύναμις καλεῖται βία καὶ ἄρχεται κρίνεσθαι, ὁ πόλεμος εἰσάγεται εἰς δίκην· ὁ πολιτισμὸς, ἐνάγοντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀνακρίνει τὴν δίκην καὶ συντάσσει τὸν μέγαν ἐγκληματικὸν φάκελλον τῶν κατακτητῶν καὶ τῶν στρατηγῶν (Κίνησις). Καλεῖται ὁ μάρτυς ἐκείνος, ἡ ἱστορία. Ἐπιφαίνεται ἡ αὐστηρὰ πραγματικότης. Διασκεδάζονται αἱ ἐπιπλατταὶ ἐκθαμβήσεις. Ἐν πολλὰς περιστάσεσιν ὁ ἥρωες εἶναι ποικιλία τοῦ δολοφόνου (Χειροκροτήσεις). Οἱ λαοὶ ἄρχονται κατανοοῦντες ὅτι ἡ μεγάλυνσις ἐνὸς κακουργήματος δὲν εἶναι σμίκρυνσις αὐτοῦ, ὅτι εἴαν τὸ φρονεῖν εἶναι ἐγκλημα τὸ φρονεῖν πολλοὺς δὲν δύναται νὰ ᾔῃαι ἐλαφρυντικὴ αὐτοῦ περίπτωσις (Γέλωτες καὶ εὐγε), ὅτι εἴαν τὸ κλέπτειν ὄνειδος, ἡ ἐπιδρομὴ δὲν δύναται νὰ ᾔῃαι κλέος (Ἐπανελημμένοι χειροκροτήσεις), ὅτι αἱ δοξολογίαι οὐδὲν εἰς τοῦτο σημαίνουν, ὅτι ἡ ἀνθρωποκτονία εἶναι ἀνθρωποκτονία, ὅτι ἡ αἱματοχυσία εἶναι αἱματοχυσία, ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ καλεῖσθαι Καίσαρα ἢ Ναπολέοντα, καὶ ὅτι ἀπέναντι τοῦ αἰωνίου Θεοῦ δὲν μεταβάλλεται ἡ μορφή τοῦ φόνου, διότι ἀντὶ φίλου δεσμιώτου τίθεται ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ στέμμα αὐτοκράτορος (Μακρὰ ἐπευφημία. Πακρατεταμέναι χειροκροτήσεις).

Ἄ! Ἀνακηρύττωμεν τὰς ἀπολύτους ἀληθείας. Ἀτιμάσωμεν τὸν πόλεμον. Οὐχί, δὲν ὑπάρχει αἱματούσσα δόξα. Οὐχί, οὔτε καλὸν, οὔτε ὀφείλιμον εἶναι τὸ ποιεῖν πτώματα. Οὐχί, δὲν εἶναι δυνατόν ἡ ζωὴ νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ θανάτου.

Οὐχί, ὦ μητέρες, αἵτινες κυκλοῦτε με, δὲν εἶναι δυνατόν ὁ θάνατος, ὁ κλέπτης οὗτος, νὰ ἐξακολουθῇ ἀρπάζων ἀπ' ὑμῶν τὰ ὑμέτερα τέκνα. Οὐχί, δὲν εἶναι δυνατόν ἡ γυνὴ νὰ τίκῃ ἐν ὠδῇσιν, αἱ ἄνθρωποι νὰ γεννῶνται, οἱ λαοὶ νὰ ἀρῶσι καὶ νὰ σπεύρωσιν, ὁ γεωργὸς νὰ καλλιεργῇ τοὺς ἀγρούς καὶ ὁ ἐργάτης νὰ γονιμοποιῇ τὰς πόλεις, αἱ σοφοὶ νὰ μελετῶσιν, ἡ βιομηχανία νὰ ἐπιτελῇ θαύματα, ἡ μηχανικὴ νὰ πράττῃ τεράστια, ἡ εὐρεῖα ἀνθρωπίνῃ ἐνέργεια νὰ πολλαπλασιάζῃ ἀπέναντι τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ δημιουργήματα καὶ ταῦτα πάντα ν' ἀπολήγωσιν εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην διεθνή ἐκθεσιν, ἣτις καλεῖται πεδῖον μάχης (Βαθεῖα αἰσθήσις. Πάντες οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐγείρονται ὄρθιοι καὶ χειροκροτοῦσι τὸν ῥήτορα).

Τὸ ἀληθὲς πεδῖον τῆς μάχης ἰδοὺ ποῖον· τὸ συνεντευκτῆριον τοῦτο τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας, ὅπερ οἱ Παρίσιοι προτρέφουσιν εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἀληθὲς νίκη, ἡ νίκη ἐστὶ τῶν Παρισίων (Χειροκροτήσεις).

Φεῦ! Δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποκρύψωμεν ὅτι ἡ ἐνεστώσα ὥρα, ὅσον ἄξια θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ καὶ ἂν ᾔῃαι, ἔχει ἔτι πένθιμα μέρη· ὑπάρχει ἔτι ἀγλὴς ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ἡ τραγωδία τῶν λαῶν δὲν ἔληξεν, ὁ πόλεμος, ὁ κακοῦργος πόλεμος ὑπάρχει ἔτι καὶ ἔχει τὸ θράσος νὰ αἵρῃ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς σεπτῆς ταύτης ἐσφῆς τῆς εἰρήνης. Οἱ ἡγεμόνες ἀπὸ διετίας ἐπιμένουσιν εἰς ὀλέθριον παραλογισμόν, ἡ διχῶσις αὐτῶν γίνεται ἐμποδὼν τῇ ἡμετέρᾳ ὁμονοίᾳ, καὶ κακῶς ἐμπνέονται καταδικάζοντες ἡμᾶς εἰς τὴν βεβαίωσιν τοιαύτης ἀντιθέσεως.

Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐπαναγαγέτω ἡμᾶς εἰς τὸν Βολταῖρον. Ἀπέναντι τῶν ἀπειλητικῶν ἐνδεχομένων, ὤμεν εἰρηνικώτεροι παρὰ ποτε. Στραφῶμεν πρὸς τὸν μέγαν ἐκείνον νεκρὸν, πρὸς τὸν μέγαν ἐκείνον ζῶντα, πρὸς τὸν μέγαν ἐκείνον νοῦν. Ὑπακλιθῶμεν πρὸ τῶν σεβαστῶν τάφων. Αἰτήσωμεν συμβουλὴν παρ' ἐκείνου, οὗ ἀπέσθη μὲν πρὸ ἐκατὸν ἐτῶν ὁ λυσιτελής τοῖς ἀνθρώποις βίος, ἀλλ' ἀθάνατον εἶναι τὸ ἔργον. Αἰτήσωμεν συμβουλὴν παρὰ τῶν ἄλλων ἰσχυρῶν σοφῶν, τῶν ἐπικούρων τοῦ περικλητοῦ Βολταίρου, τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Διδερώτου, τοῦ Μοντεσκιῶ. Δώμεν τὸν λόγον εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας φωνάς. Ἀναστείλωμεν τὴν ἐκροὴν τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος. Ἀρκεῖ, δεσπόται, ἀρκεῖ! Ἄ! Ἡ βαρβαρότης ἐπιμένει, διαμαρτυρηθήτω λοιπὸν ἡ φιλοσοφία. Αὐτοῦ τὸ ξίφος, ἀγανακτησάτω ὁ πολιτισμὸς.

Ὁ ὀκτωκαιδέκατος αἰὼν ἐλθέτω πρὸς βοήθειαν τοῦ

έννεακαιδεκάτου· οἱ φιλόσοφοι οἱ προκατόχοι ἡμῶν εἰσιν οἱ ἀπόστολοι τοῦ ἀληθοῦς· ἐπικαλεσώμεθα τὰς περιόδους ἐκεῖνας σκιᾶς· ἐνώπιον τῶν μοναρχιῶν ὀνειρωττουσῶν πολέμους, ἀνκηρυζάτωσαν τὸ δίκαιον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ζωὴν, τὸ δίκαιον τῆς συνειδήσεως εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἡγεμονείαν τοῦ λόγου, τὴν ἀγιότητα τῆς ἐργασίας, τὴν ἀγαθότητα τῆς εἰρήνης· καὶ ἀροῦ ἐκ τῶν θρόνων ἐξέρχεται ἡ νύξ, ἀνακυφάτω τὸ φῶς ἐκ τῶν τάρων! (Γενικαὶ καὶ παρατεταμέναι χειροκροτήσεις. — Κραυγαί. Ζήτω ὁ Βίκτωρ Οὐγώ!).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΗΦΑΙΣΤΟΣ. — Ὁ Χρόνος δημοσιεύει διαλέξιν τοῦ καθηγητοῦ Οὐάιλτσον μετὰ τινος συντάκτου τοῦ Chicago Times περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ πλανήτου Ἡφαίστου.

« Ἄλλοι ἀστρονόμοι εἶχον τηλεσκόπια ἢ λίαν ἀσθενῆ, ὥστε νὰ διακρίνωσι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἢ τοσοῦτο ἰσχυρὰ, ὥστε διέφευγε τὴν προσοχὴν αὐτῶν. Εἶχον ἐν μόνον τηλεσκόπιον διαμέτρου πάχους 15 ἑκατοστομέτρων, ἀλλ' ἐφύλαττον ἐν τῇ μνήμῃ μου τὸ σχέδιον πάντων τῶν ἀστέρων, οἵτινες τῷ ἡλίῳ γειτνιάζουσι, μέχρι τῶν τοῦ ἐβδόμου μεγέθους ».

Ὁ κ. Οὐάιλτσον ἔχει δι' ἐλπίδας ὅτι θέλει ἐπανευρεῖ τις τὸν πλανήτην, εἰάν δυνήθῃ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν τροχίαν αὐτοῦ. Ἀγγλος φωτογράφος ὁ κ. Paynard ἐπληροφόρησε τῷ κ. Οὐάιλτσον ὅτι ἐνόμισεν ὅτι ἐπανεῦρεν τὸν Ἡφαίστον ἐν τινι τῶν φωτογραφικῶν τῶν γενομένων κατὰ τὴν ὁλικὴν αὐτοῦ φάσιν.

Ὁ κ. Σούιφτ, ἀμερικανὸς ἀστρονόμος, νομίζει ὅτι εἶδεν τὸν Ἡφαίστον ἐν τῷ περὶ τοῦ Κερκίνου.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΘΙΕΡΣΟΥ. — Ἐν τινι εὐρωπαϊκῇ ἐφημερίδι δημοσιεύεται ἡ ἀφήγησις ἐπεισοδίου, ἀγνώστου ἄχρι τοῦδε, ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν εἰς Πετρούπολιν μετάθασιν τοῦ πρὸ ἔτους ἀποθανόντος μεγάλου τῆς Γαλλίας πολίτου, τοῦ Θιέρσου, κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

Ἀφικόμενον τὸν κ. Θιέρσον εἰς Πετρούπολιν ὑπεδέξατο ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ φίλος πρίγκηψ Γορτσακώφ.

— Ἀγαπητέ μοι πρίγκηψ, εἶπεν ὁ κ. Θιέρσος, σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ ῥώσου ἀρχιγραμματέως, ἐπεθύμουν νὰ ὁμιλήσω πρὸς τὴν Α. Μ. ... σήμερον, σήμερον μάλιστα.

— Σήμερον! ἐβιθύρισεν ὁ πρίγκηψ.

— Ναὶ, ἀπήντησεν ὁ Θιέρσος, ἀνυμνήσθητε ὅτι ἡ ὑπερτάτη τυγχάνω ἐλπίς ὁλοκλήρου λαοῦ, καὶ ὅτι ὁ λαὸς οὗτος πάσχει καὶ ἀναμένει...

Ὁ πρίγκηψ Γορτσακώφ δὲν ἀπήντησεν· ἔλαβε τὸν βραχίονα τοῦ πολιοῦ γάλλου πολιτικοῦ καὶ διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην αὐτοῦ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ μέγαρον τῆς μεγάλης γραμματείας.

Τὴν ὁδὸν διήλθον ἐν σιγῇ· ὁ πρίγκηψ παρετήρει τὸν Θιέρσον, ὅστις βαθέως ἐσκέπτετο.

Τέλος τὸ ὄχημα ἔστη· ἀφίκοντο.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσακώφ ὀδήγησε τὸν Θιέρσον εἰς αἰεῖον γραφεῖον, κλείσας ἰδίᾳ χειρὶ τὴν θύραν καὶ μόνον ταῦτα εἰπὼν.

— Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπῆλθεν.

— Ἀπῆλθεν! ἀνέκραξεν ὁ Θιέρσος.

— Ναὶ· ἀπήντησε βραδέως ὁ πρίγκηψ, ἀπῆλθεν, ἀλλ' ἐντεταίχτό μοι νὰ ἀκούσω ὑμᾶς καὶ νὰ τῷ διαβιβάσω...

— Ποῦ εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ; εἶπεν αἰφνης ὁ κ. Θιέρσος.

Ὁ ῥώσος ἀρχιγραμματεὺς ἐδίστασεν.

— Καὶ τί θὰ ἐκάμνετε εἰάν τις τὸ ἔλεγον; εἶπεν ἐπὶ τέλους.

— Ἰδόμεν, εἶπεν ὁ Θιέρσος, παρατηρῶν τὸν πρίγκηπα Γορτσακώφ. Ἡ Α. Μεγαλειότης δὲν θέλει νὰ μὲ δεχθῇ, δὲν ἔχει οὕτως.

Ὁ πρίγκηψ ἐνευσε καταπρακτικῶς.

— Ἀλλ' εἰάν, ἐξηκολούθησεν ὁ Θιέρσος, ἡ Α. Μ. δὲν θέλει νὰ δεχθῇ τὸν πρεσβευτὴν, δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸν ἱστορικόν;

Ὁ μέγας ἀρχιγραμματεὺς ἔβαλε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ μέλλοντος προέδρου τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας καὶ τῷ εἶπεν.

— Ὁχι· ἡ Α. Μ. δὲν θὰ ἐδέχετο ἀπλῶς τὸν Θιέρσον ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν, ἀλλὰ τὴν Γαλλίαν ἐν τῷ Θιέρσῳ.

Ὁ Θιέρσος ἐμειδίχσε περιλύπως, ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ μεγάλου γραμματέως, ἐσφιγγεν αὐτὴν... καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέρχεται τῆς Πετροπόλεως.

ΟΙ ΑΔΑΜΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΗΣ ΙΣΑΒΕΛΛΑΣ. — Τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀδαμάντων τῆς πρώτης βασιλείσσης τῆς Ἰσπανίας Ἰσαβέλλας ἀπήνεγκε πρὸς τριῶν καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίων φράγκων. Οἱ ἀδάμαντες ἐνὸς διαδήματος μόνον ἡγοράσθησαν παρὰ διαφόρων ἀντὶ τοῦ ποσοῦ 166,645 φράγκων.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.